

Rapport 12-2016

Kartlegging og overvåking av åkerrikse i 2016

Oddvar Heggøy

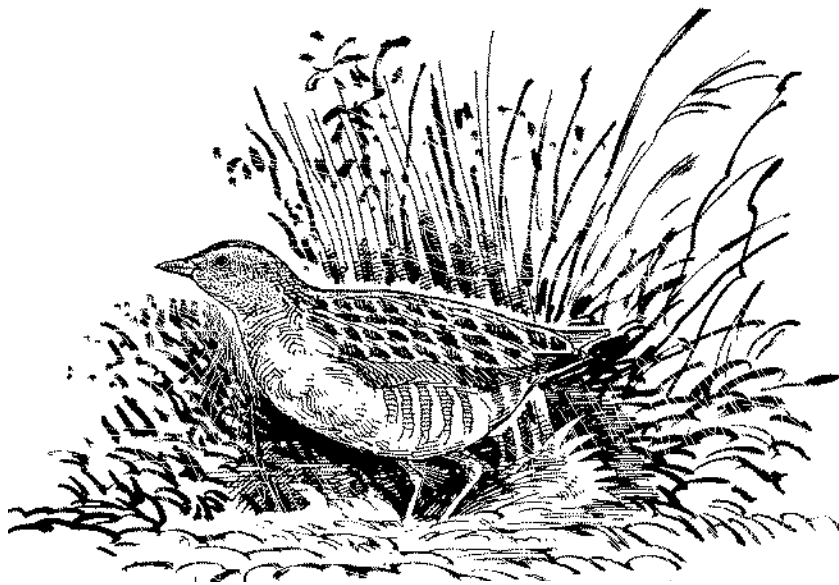
Norsk ornitologisk forening

Partnership for
nature and people

Kartlegging og overvåking av åkerrikse i 2016

Oddvar Heggøy

Tegning: © Trond Haugskott

Norsk Ornitologisk Forening 2016

© NOF – BirdLife Norway

E-mail: nof@birdlife.no

Rapport til: Fylkesmannen i Rogaland og Miljødirektoratet

Publikasjonstype: Digitalt dokument (pdf)

Forsidebilde: Åkerrikse på øya Voksa i Møre og Romsdal © Ingar Støyle Bringsvor

Redaktør: Oddvar Heggøy

Nøkkelord: åkerrikse, kartlegging, overvåking, Norge

Anbefalt referanse: Heggøy, O. 2016. Kartlegging og overvåking av åkerrikse i 2016. NOF-Rapport 12-2016. 12 s.

ISSN: 0805-4932

ISBN: 978-8278-52149-6

SAMMENDRAG

Resultatene fra kartlegging av åkerrikse i 2016 viser en forekomst som er den nest dårligste for Norsk Ornitologisk Forenings (NOFs) åkerrikseprosjekt siden overvåkingen av arten ble intensivert i 2009. Etter en dårlig sesong også i 2015 har vi dermed to år på rad med et lavt antall åkerrikser i Norge. Til sammen ble det rapportert 98 syngende individer i 2016, hvorav 64 ble observert før 16. juni. I tillegg ble to hekkinger konstatert, i hhv. Finnøy kommune i Rogaland og i Halden kommune i Østfold. Hekkefunnet på Finnøy besto av en observasjon av en unge i forbindelse med slåtten, mens i Halden ble to ungfugler observert sittende i veien ved Ås/Rokkeveien.

Metodikken har i 2016 vært den samme som tidligere år, og resultatene skulle i så måte være sammenlignbare. Det lave antallet åkerrikser i 2016 er vanskelig å forklare med klimatiske forhold, da våren og forsommeren var ganske normale både med hensyn til temperatur og nedbør. Det er for tidlig å si om vi nå ser tendensene til nok en tilbakegang i bestanden, men to dårlige år på rad gir grunn til bekymring.

Som tidligere år har kartleggingen og overvåkingen vært mest intensiv i deler av Rogaland og i Oslo og Akershus. Resultatet av dette er trolig et høyere antall observasjoner av syngende åkerrikser fra disse områdene enn hva som normalt ville ha blitt registrert ved tilfeldig lytting. Den intensiverte overvåkingen bidrar til at tallene fra disse regionene er mer sammenlignbare fra år til år. Forekomsten av åkerrikse i begge disse områdene i 2016 var godt under gjennomsnittet for perioden 2009–2015.

INNHOOLD

1. INNLEDNING	1
2. STUDIEOMRÅDE OG METODE	2
2.1 Kartlegging og fylkeskoordinatorer	2
2.2 Bestandsestimat og ankomst	2
3 RESULTATER	3
3.1 Kartlegging.....	3
3.2 Intensiv overvåking.....	4
3.3 Estimat.....	5
3.4 Gjennomsnittlig ankomstdato	5
3.5 Bestandstrend	5
3.6 Geografisk fordeling.....	8
4. DISKUSJON	8
4.1 Kartlegging.....	8
4.2 Bestandsstørrelse og bestandstrend.....	8
4.3 Gjennomsnittlig ankomstdato	10
4.4 Geografisk fordeling.....	10
5. TAKK	11
6. REFERANSER	12

1. INNLEDNING

Denne rapporten oppsummerer den åttende sesongen med kartlegging og overvåking av åkerrikse i Norge som en del av oppfølgingen av den nasjonale handlingsplanen for arten (Direktoratet for naturforvaltning 2008). Fylkesmannen i Rogaland koordinerer oppfølgingen av handlingsplanen.

Åkerriksa har siden slutten av 1800-tallet gått kraftig tilbake i store deler av Vest-Europa, hovedsakelig som følge av modernisering av jordbruket. Spesielt innføringen av slåmaskinen var alvorlig for arten, da denne medførte at langt flere reir, egg og unger gikk tapt under slåtten. Tidligere slått som følge av varmere klima, moderne gjødslingsmidler og hurtigvoksende gresstyper er nok også en viktig faktor forbundet med bestandsnedgangen (Heggøy & Øien 2016, Isaksen 2006, Myrberget 1963). Som følge av nedgangen i Europa fikk åkerriksa sin egen internasjonale handlingsplan i 2006, og bevaringsrettede prosjekter er igangsatt i en rekke europeiske land.

Norsk Ornitologisk Forenings (NOF) åkerrikseprosjekt startet allerede i 1995, og tilfører dermed en lang tidsserie med kunnskap om åkerriksas bestandsutvikling i Norge (Folvik & Øien 1995). Dette datamaterialet dannet også det faglige grunnlaget for utarbeidelsen av handlingsplanen for arten (Isaksen mfl. 2006), som ble publisert året før den formelle oppstarten av åkerrikseprosjektets nåværende fase (Direktoratet for naturforvaltning 2008). Handlingsplanens hadde i utgangspunktet sin virkeperiode i 2008–2013, men de fleste av de innførte tiltakene i forbindelse med denne ble likevel videreført i 2014–2016. Det er i 2016 igangsatt en prosess for å oppdatere den norske handlingsplanen for åkerrikse (Heggøy & Øien 2016), og mye av det bevaringsrettede arbeidet for arten vil dermed sannsynligvis videreføres i kommende sesonger.

Siden 1995 har åkerriksa hatt en positiv bestandsutvikling i Norge (Heggøy mfl. 2015). I 2009–2014 holdt antallet seg ganske stabilt, med mellom 150 og 200 individer i året (med unntak av 2010), men i 2015 ble kun i overkant av 100 syngende individer påvist. Selv ved hjelp av tiltak som er satt i verk, bl.a. ved bruk av øremerkede handlingsplanmidler, er det dermed ingenting som tyder på at åkerriksas framtid i Norge er sikret. En del flere vellykkede hekkinger av åkerrikse har sannsynligvis blitt gjennomført takket være handlingsplanen, men dette har etter alt å dømme ikke vært nok til å skape en tydelig økning i hekkebestanden. Nye og mer langsiktige løsninger bør derfor etterstrebtes, også for å sikre levedyktige bestander av andre fuglearter tilknyttet jordbrukslandskapet, som vipe, sanglerke og storspove (Heggøy & Øien 2016, Heggøy mfl. 2014, Mikkelsen 2014).

Intensivjordbruk gir små muligheter for en levedyktig åkerriksebestand. Her fra Reve på Jæren. Foto: Bjørn Mo

2. STUDIEOMRÅDE OG METODE

2.1 Kartlegging og fylkeskoordinatorer

Kartleggingen av åkerrikse i Norge har hele tiden blitt lagt opp til å omfatte hele Norge, men har vært mindre organisert i de to nordligste fylkene, på grunn av artens sparsomme forekomst i denne delen av landet. De øvrige fylkene har gjennom prosjektet hatt egne åkerrikskontakter, som har ansvaret for koordinering av kartleggingen, samt kvalitetssikring og rapportering av tips om, og observasjoner av, åkerrikse i sine respektive fylker (se Tabell 2). Kontaktene skal også, i den grad det lar seg gjøre, se til at alle funn som er rapportert i Rapportssystemet for fugler (Artsobservasjoner: <http://www.artsobservasjoner.no/fugler>) blir kvalitetssikret av NOFs lokale rapport- og sjeldenhetskomitéer for fugl (LRSK).

To større geografiske områder i Sør-Norge (i fylkene Rogaland, Oslo og Akershus) er definert som intensive overvåkingsområder. Her lyttes det systematisk etter åkerrikse hvert år, og resultatene er dermed mer sammenlignbare fra år til år enn resultatene fra resten av landet. Overvåkingsområdet i Rogaland befinner seg hovedsakelig på Jæren, og dekker mesteparten av Klepp kommune, samt deler av Hå, Time og Sola kommuner. Mindre deler av kommunene Sandnes, Stavanger og Randaberg er også med, samt en del av Rennesøy kommune. I Oslo og Akershus befinner rutene seg i sør og i øst, i kommunene Oslo, Bærum, Frogn, Ås, Ski, Rælingen, Skedsmo, Fet, Nes, Sørum og Aurskog-Høland. Områdene takseres to ganger hvert år i åkerriksas mest sangaktive periode. I Rogaland vil dette normalt være 20.–30. mai for første lytterunde og rundt 20. juni for lytterunde nummer to. I Oslo og Akershus foretas begge lytterundene vanligvis i juni (i starten og slutten av måneden).

2.2 Bestandsestimat og ankomst

For sesongen 2016 har vi valgt å summere antall syngende hanner, slik det har blitt gjort siden prosjektstart i 1995. Dette er det eneste og beste datamaterialet vi har for å undersøke bestandstrender for hele prosjektperioden (1995–2016). Det er imidlertid viktig å ta hensyn til at graden av over-/underestimat vil variere i forhold til det totale antallet åkerrikser som finnes i Norge en gitt sesong, og at feilmarginen normalt vil øke med estimatet.

Før 2010 ble kun totalantallet observasjoner av syngende åkerrikse brukt som et uttrykk på artens bestandsstatus i Norge. Fra og med 2010 har vi også benyttet en metodikk der det beregnes et minimumsestimat (definert ved å summere antall syngende åkerrikser i den mest sangaktive uken i et gitt år) og et maksimumsestimat (definert som summen av alle syngende individer frem til og med 15. juni) for bestanden. Syngende hanner innenfor en radius på 1 km vil i hele estimatintervallet regnes som samme individ, med mindre flere individ høres samtidig (Mikkelsen 2010). Erfaringer fra perioden 2010–2015 viser en del svakheter ved denne metodikken, både fordi det ikke gjennomføres koordinerte tellinger av syngende åkerrikser i hele Norge på noe bestemt tidspunkt (minimumsestimatet blir dermed for lavt), og fordi et estimat med begrensninger i en bestemt dato lett påvirkes av årlige variasjoner i ankomstdato hos åkerriksa (maksimumsestimat kan bli for høyt ved tidlig ankomst og for lavt ved sein ankomst). For sammenligningens skyld har vi likevel valgt å fortsette og beregne disse estimatene.

I tillegg har vi de siste årene beregnet gjennomsnittlig ankomstdato for norske åkerrikser. Ankomstdatoen beregnes både utfra første observasjonsdato for individer som ankommer innen den 15. juni hvert år, og for alle påviste syngende åkerrikser i løpet av våren og sommeren.

3 RESULTATER

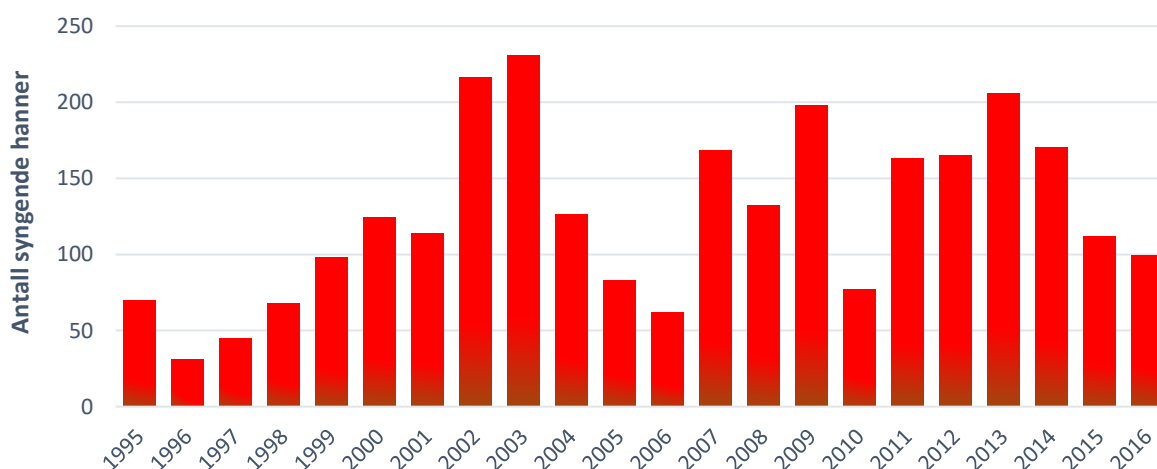
3.1 Kartlegging

Innsatsen for å lytte etter åkerrikse var relativt god mange steder i 2016. Både i Rogaland og i Oslo og Akershus ble den intensive overvåkingen utført på samme måte som tidligere år. Fylkesfordelingen viser at flest syngende åkerrikser i 2016 ble observert i Akershus (27 ind.), etterfulgt av Rogaland (15 ind.) og Hedmark (14 ind.; Tabell 1). Totalantallet syngende åkerriksehanner i 2016 var lavt, og ca. 29 ind. (23 %) lavere enn gjennomsnittet for perioden 1995–2015 (127 ind; Figur 1).

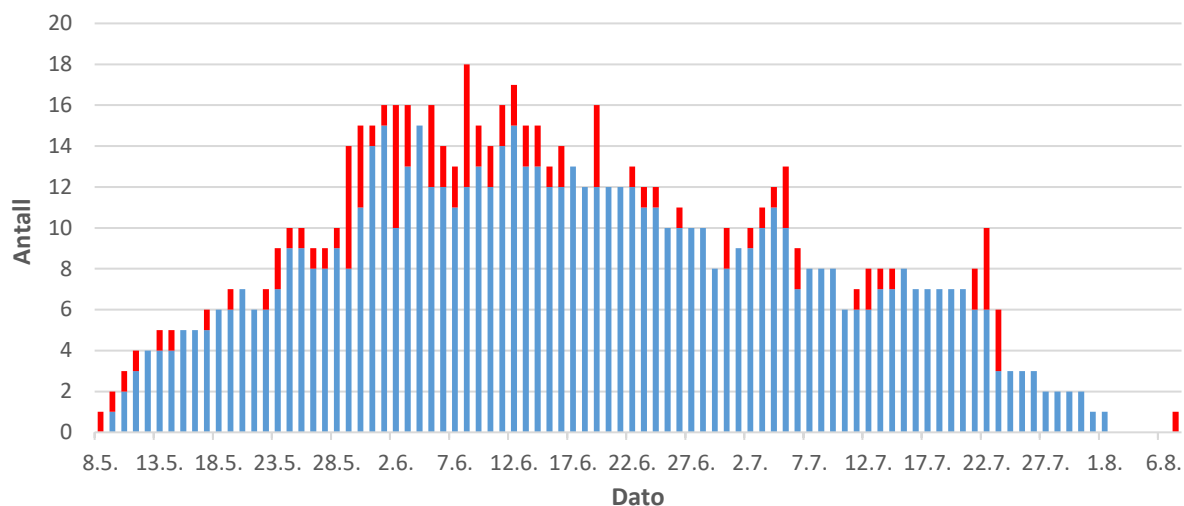
Tabell 1. Fylkesvis fordeling av åkerrikser i 2016. Individuer listet under «Annet» gjelder synsobservasjoner av voksen-individer, syngende hunner, samt observasjoner av dununger i forbindelse med hekking.

Fylke	Syngende	Annet	Totalt
Finnmark	0	0	0
Troms	0	0	0
Nordland	0	0	0
Nord-Trøndelag	1	0	1
Sør-Trøndelag	2	0	2
Møre og Romsdal	6	2	8
Sogn og Fjordane	1	0	1
Hordaland	4	0	4
Rogaland	15	2	17
Vest-Agder	0	0	0
Aust-Agder	0	0	0
Telemark	4	0	4
Vestfold	8	0	8
Buskerud	5	0	5
Oppland	9	0	9
Hedmark	13	1	14
Oslo og Akershus	27	3	30
Østfold	3	5	8
Totalt	98	13	111

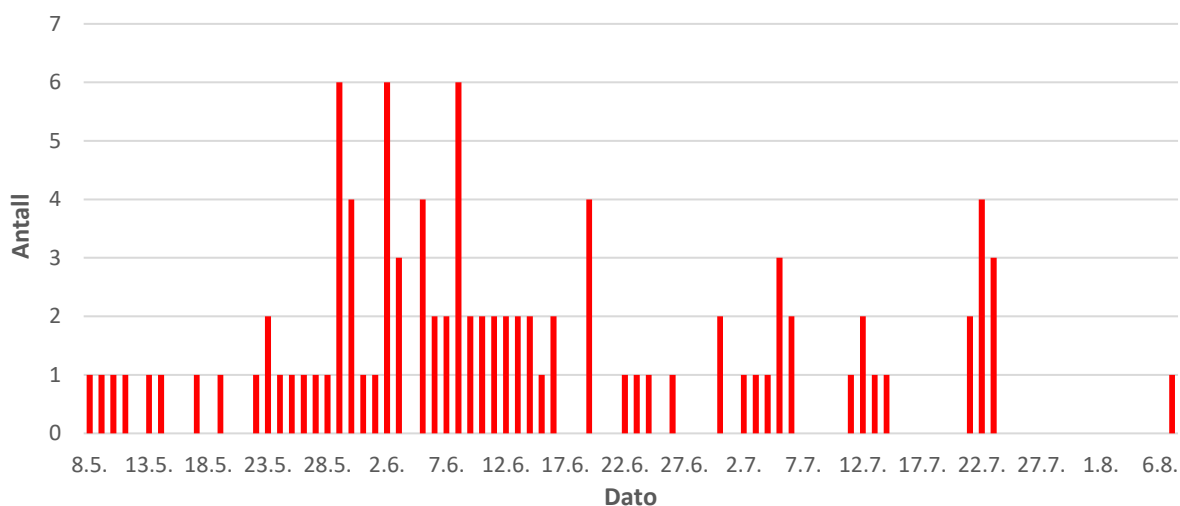
Siden åkerrikse fikk egen handlingsplan i 2009, og kartleggingen av arten ble intensivert i Norge, har kun 2010 vært et dårligere år for åkerrikse hos oss. Gjennomsnittet for perioden 2009–2015 er 155,9 ind./år, og totalantallet syngende ind. i 2016 var hele 37 % lavere enn dette. I tillegg til syngende ind. ble det gjort synsobservasjoner av 13 åkerrikser i 2016 («Annet» i Tabell 1), hvorav tre dreide seg om unger fra påviste hekkinger på hhv. Finnøy i Rogaland og i Halden i Østfold. Det må tas forbehold om at små fremtidige endringer i antallene kan forekomme, da enkelte observasjoner ennå ikke er ferdigbehandlet av fylkenes LRSK. Dette vil imidlertid ikke påvirke de store trendene i resultatene i vesentlig grad.

Figur 1. Årlige totalantall syngende åkerrikser rapportert i Norge i perioden 1995–2016. Rastende og døde individer, samt hunnugler og dununger, er utelatt fra oversikten.

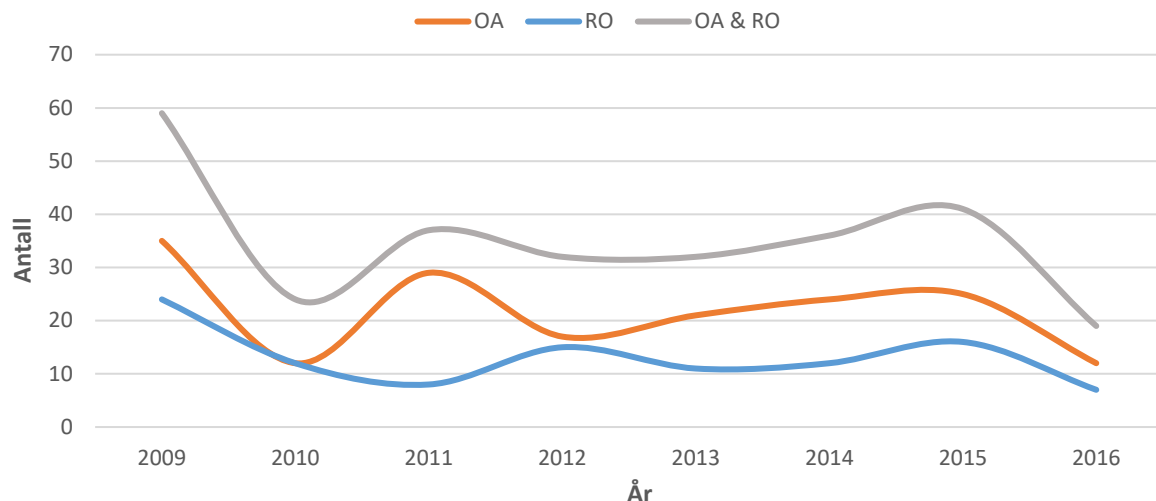
Figur 2. Sesongfordeling av syngende åkerrikser i 2016 (n = 98). Nye syngende individer (rød) = nye for en lokalitet, eller definitivt ny syngende hann på samme lokalitet. Fortsatt sang (blå) = tilsynelatende allerede kjente hanner som synger på opprinnelig eller nærliggende lokalitet (< 1 km).

Figur 3. Fordeling av førstegangsobservasjoner av syngende åkerrikser i 2016 (n = 98). Dette gjelder hanner på nye lokaliteter, i tillegg til definitivt nye hanner på lokaliteter hvor åkerrikse allerede er hørt. Det samme utvalget vises med røde søyler i Figur 2.

3.2 Intensiv overvåking

I overvåkingsområdet i Rogaland var forekomsten av syngende åkerriksehanner kun 50 % av gjennomsnittet for perioden 2009–2015. Også i overvåkingsområdet i Oslo og Akershus var forekomsten av syngende hanner svært lav, og utgjorde bare 52 % av gjennomsnittet for de siste syv årene. Samlet sett er antallet åkerrikser i de to overvåkingsområdene temmelig stabilt ($\rho = -0,32$, $P = 0,43$), men i 2016 var det samlede antallet lavere enn i alle de tidligere årene overvåkingen har foregått (Figur 4). Sesongene 2010 og 2016 utmerker seg som spesielt dårlige i overvåkingsområdet i Oslo og Akershus, i likhet med forekomsten av åkerrikser i Norge for øvrig (sammenlign med Figur 1). I overvåkingsområdet i Rogaland har 2011 og 2016 hittil vært de to dårligste sesongene (Figur 4).

Figur 4. Antall syngende åkerrikser i overvåkingsområder for arten i Rogaland (blå kurve) og Oslo og Akershus (rød kurve) i perioden 2009–2016. Det sammenlagte antallet fra de to regionene vises også (grå kurve).

3.3 Estimat

Syvdagersperioden med flest rapporterte syngende åkerrikser i 2016 var 8.–14. juni, med høyeste dagstotal den 8. juni ($n = 18$; Figur 2). Totalt 30 individer ble rapportert denne uka. Til sammen 64 syngende hanner ble rapportert før 16. juni i 2016, noe som tilsvarer 65 % av det totale antallet syngende hanner som ble observert i løpet av året. Antas det at antall rapporterte syngende individer representerer et potensielt overestimat på 60 % (Mikkelsen 2010), får vi et estimat på 62 individer for 2016.

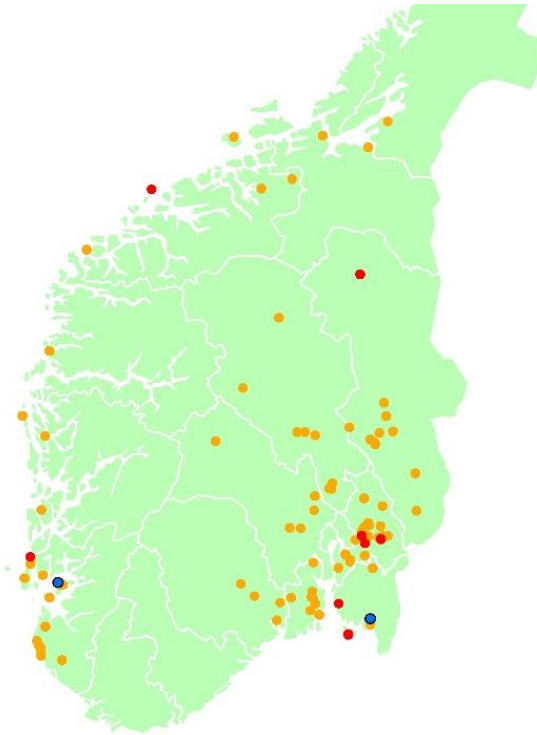
3.4 Gjennomsnittlig ankomstdato

Gjennomsnittlig ankomstdato i 2016 var 14. juni, beregnet utfra første registrerte sangdato for alle påviste syngende hanner ($n = 98$). Dette er lik gjennomsnittlig ankomstdato beregnet på den samme måten for åkerrikser i Norge i perioden 2009–2015 (14. juni).

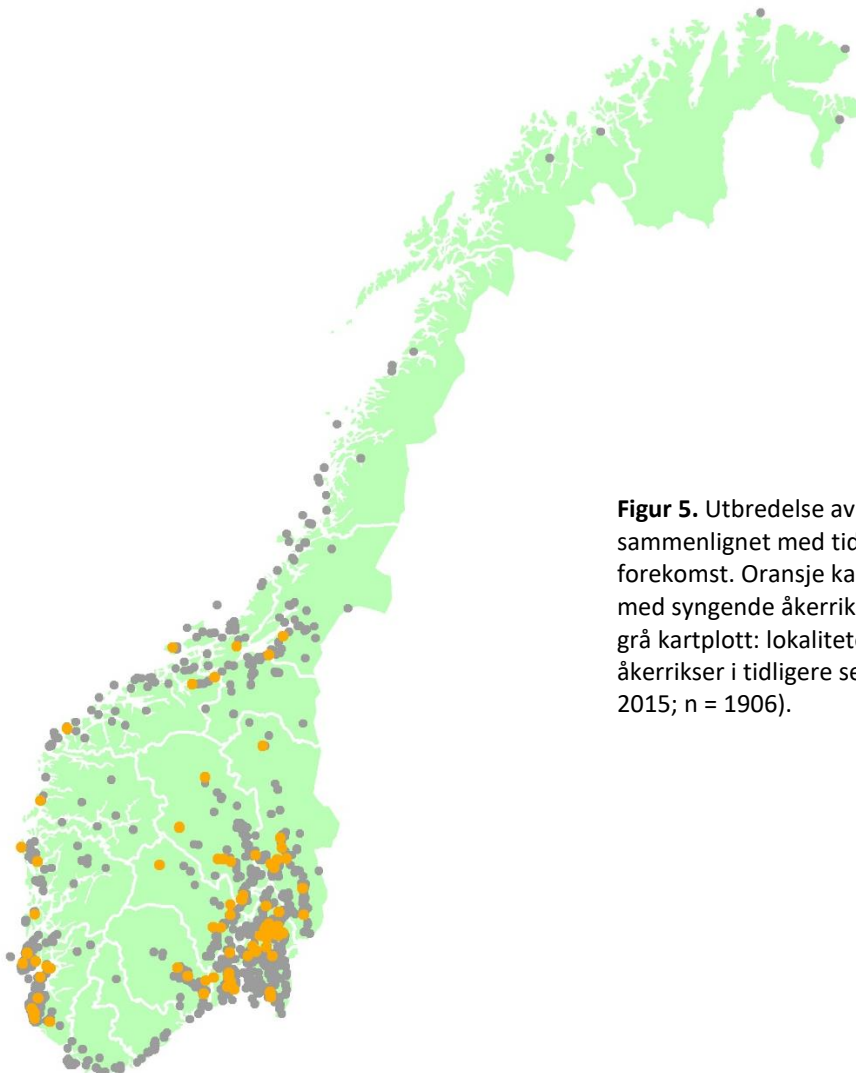
I likhet med de foregående sesongene er gjennomsnittlig ankomstdato i tillegg beregnet for åkerrikser som ankom før 16. juni ($n = 64$). For disse hannene var gjennomsnittlig ankomstdato 1. juni. Dette er én dag tidligere enn gjennomsnittet for perioden 2009–2015 (2. juni), beregnet ved hjelp av den samme metoden. Fordeling av førstegangsobservasjoner (= ankomstdato i dette tilfellet) av syngende åkerrikser i 2016 vises i Figur 3.

3.5 Bestandstrend

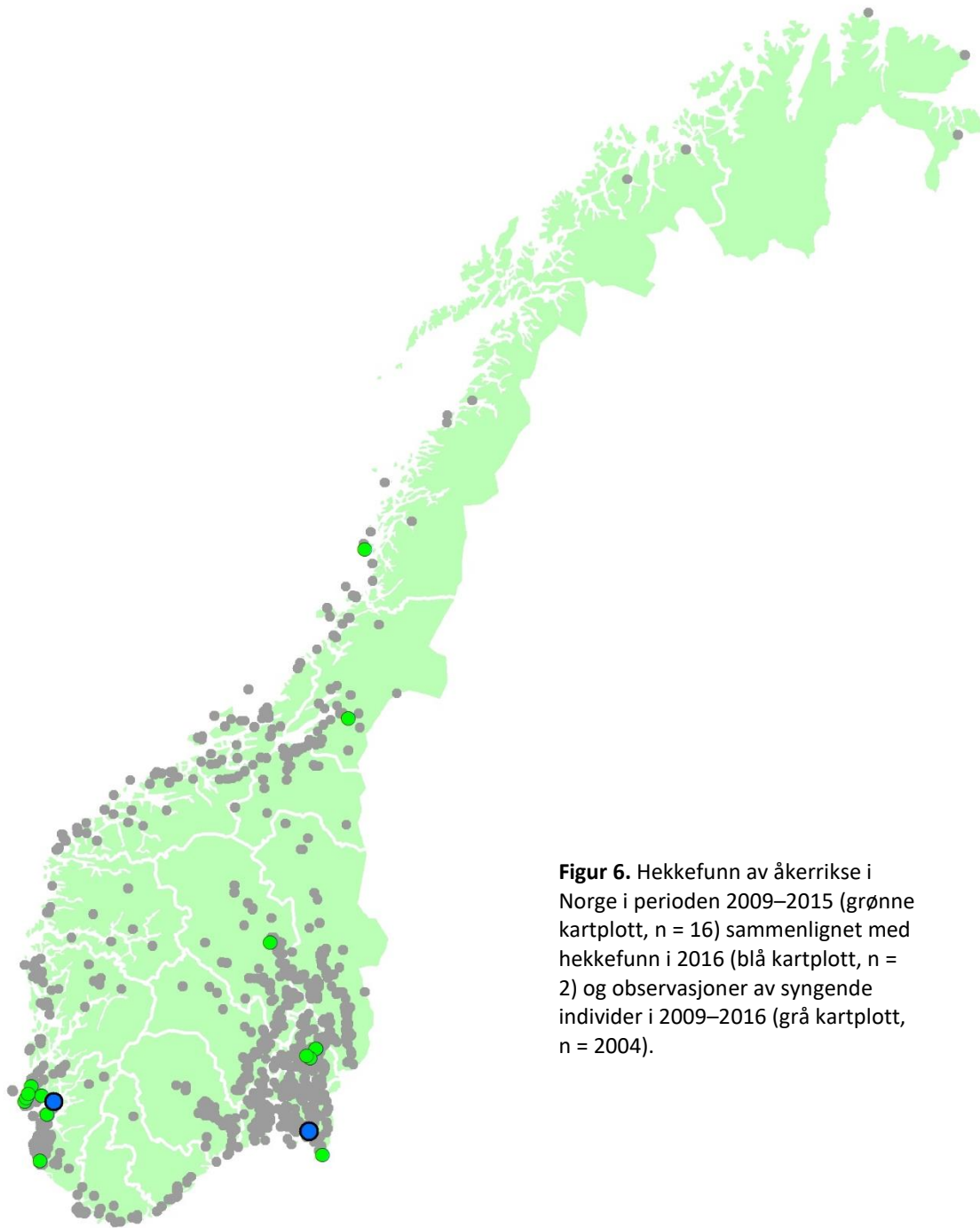
Pearsons korrelasjonsanalyse ble benyttet for å undersøke trender i forekomsten av åkerrikse i Norge. Analysen viste en statistisk signifikant positiv korrelasjon mellom årstall og antall syngende hanner for perioden 1995–2016 ($r = 0,43$, $P = 0,045$), noe som antyder en økning i den norske bestanden i dette tidsrommet. Ingen signifikant trend i forekomsten av syngende hanner ble funnet i perioden 2009–2016 ($\rho = -0,19$, $P = 0,665$).

Figur 4. Geografisk fordeling av åkerrikseobservasjoner i Norge i 2016. Oransje kartplott: lokaliteter med syngende åkerrikser (n = 98), røde kartplott: synsobservasjoner (n = 13), blå kartplott: hekkinger (n = 2).

Figur 5. Utbredelse av åkerrikse i 2016 sammenlignet med tidligere års forekomst. Oransje kartplott: lokaliteter med syngende åkerrikser i 2016 (n = 98), grå kartplott: lokaliteter med syngende åkerrikser i tidligere sesonger (1995–2015; n = 1906).

Figur 6. Hekkefunn av åkerrikse i Norge i perioden 2009–2015 (grønne kartplott, n = 16) sammenlignet med hekkefunn i 2016 (blå kartplott, n = 2) og observasjoner av syngende individer i 2009–2016 (grå kartplott, n = 2004).

3.6 Geografisk fordeling

Den geografiske fordelingen av åkerrikser i 2016 vises i Figur 4 (og Figur 5). Som vanlig ble en del åkerrikser observert på de lavereliggende delene av Østlandet, med en mer spredt forekomst lenger inn i landet. Den øvrige funnmassen i 2016 er hovedsakelig konsentrert til Rogaland, med spredte funn nordover langs kysten til Trøndelag. Både Sørlandet og Nord-Norge var uten funn av åkerrikse dette året.

Som vist i Figur 5 er det få avvik mellom observasjonene av åkerrikse i 2016 og observasjoner i perioden 1995–2015. Flere funn langt inn i landet i fylkene Buskerud, Oppland og Hedmark kan likevel trekkes fram. Heller ikke hekkefunnene i 2016 skiller seg særlig ut fra øvrige hekkefunn de siste syv årene (Figur 6). Hekkefunnet i Rogaland ble gjort på Finnøy, hvor det for øvrig var en spesielt god forekomst av åkerrikse i 2016. I Østfold ble to ungfugler observert ikke langt fra stedet hvor en syngende åkerrikse ble hørt tidligere på sommeren.

4. DISKUSJON

4.1 Kartlegging

Kartleggingen i 2016 ble gjennomført etter samme metodikk som tidligere år (se Ranke & Øien 2011, Ranke & Øien 2012, Ranke mfl. 2013). Noen fylkeskoordinatorer ble byttet ut etter en ringerunde i forkant av årets sesong, med nye hovedkoordinatorer for bl.a. Møre og Romsdal, Telemark og Østfold. En oversikt over fylkeskoordinatorerne vises i Tabell 2.

4.2 Bestandsstørrelse og bestandstrend

Det totale antallet syngende åkerrikser rapportert i 2016 var det nest laveste siden handlingsplanen for arten kom i 2008. Antallet var også betydelig lavere (ca. 23 %) enn gjennomsnittet for hele virkeperioden for NOFs åkerrikseprosjekt (1995–2015; 127 ind.). Resultatene fra områdene med intensivovervåking viser en tilsvarende utvikling som resten av landet i 2016, med lave antall syngende åkerrikser både i overvåkingsområdet i Rogaland og i Oslo og Akershus. Dette gir styrke til oppfatningen om at dette faktisk var et spesielt dårlig år for åkerrikse i Norge, og at det dårlige resultatet f.eks. ikke skyldes lite lytting etter åkerrikse akkurat dette året. Med stor sannsynlighet forblir nok likevel en del åkerrikser i Norge uoppdaget eller urapportert hvert år. Denne andelen er imidlertid trolig ganske konstant, og vil sannsynligvis ikke påvirke den beregnede bestandstrenden i vesentlig grad. Den samlede trenden i overvåkingsområdene for perioden 2009–2016 er fremdeles stabil, men dette vil fort endres dersom vi nå får flere dårlige år for åkerrikse.

Også intervallet i det alternative bestandsestimatet for 2016 (30–64 ind.) er betydelig lavere enn gjennomsnittet for perioden 2009–2015 (56–95 ind.). Den øvre verdien i intervallet i 2016 utgjorde 65 % av det totale antallet åkerrikser observert i løpet av sesongen. Til sammenligning ligger gjennomsnittet for de siste syv årene på ca. 60 % av det totale årlige antallet registrerte syngende hanner. Årsaken til at maksimumsestimatet utgjør en relativt stor andel av totalen i 2016 sammenlignet med tidligere år, er at relativt få nye åkerrikser ble oppdaget sent på sommeren dette året.

Vi kjenner ikke til årsakene til den lave forekomsten av åkerrikse i 2016. Temperatur og nedbørsmengde på våren og forsommeren, som ofte kan påvirke forekomsten av arten hos oss, var

omtrent på normalen for årstiden i det meste av Sør-Norge (i motsetning til hva som var tilfellet i 2015). Det er foreløpig ukjent hvordan forekomsten av åkerrikse var i våre naboland i 2016, men i Skottland ble det, i likhet med i Norge, påvist færre åkerrikser i 2016 enn i 2015, som på sin side også var et dårlig år der (RSPB 2016). Hekkesesongen 2015 var dårlig for flere fuglearter, sannsynligvis som følge av de lave temperaturene på våren og forsommeren. Hvis det samme var tilfellet for åkerrikse, kan det tenkes at dette er noe av årsaken til at få åkerrikser returnerte til landet vårt (og til Skottland) i 2016. Vi har imidlertid ingen data (f.eks. ang. hekkesuksess) som kan underbygge en slik hypotese.

Til tross for det lave antallet syngende åkerrikser påvist i Norge de siste to årene, er den overordnede langtidstrenden for hele virkeperioden for NOFs åkerrikseprosjekt (1995–2016) fremdeles positiv (statistisk signifikant). Den positive langtidstrenden skyldes nå først og fremst de magre årene i starten av NOFs åkerrikseprosjekt, da kun noen titalls individer ble påvist hvert år. Får vi imidlertid flere år med åkerrikseforekomster på nivå med de i 2015 og 2016, vil langtidstrenden ikke lenger være statistisk signifikant etter neste års overvåking.

Ett lyspunkt var at det også i 2016 ble påvist hekkefunn av åkerrikse i Norge, hhv. på Finnøy i Rogaland og i Halden i Østfold. Dette var dermed det sjettede året på rad med to eller flere hekkefunn i Norge. Spesifikke søk etter reir og unger ville trolig ha resultert i flere hekkefunn, men hittil har dette ikke vært en prioritert del av prosjektet. Dette skyldes først og fremst at det er en betydelig utfordring å påvise hekkefunn av åkerrikse, som følge av artens skjulte levevis.

[Arkivfoto] Syngende åkerrikse på Voksa i Møre og Romsdal. Lokaliteten er en av de sikreste for arten i Norge, og syngende individer ble påvist her årlig i perioden 2007–2015. I 2016 ble åkerrikse kun observert på naboøya Sandsøya. Foto: Ingar Støyle Bringsvor

4.3 Gjennomsnittlig ankomstdato

Gjennomsnittlig ankomstdato påvirkes i stor grad av hvilket utvalg som benyttes, som kommentert i tidligere årsrapporter (bl.a. Ranke mfl. 2013, Heggøy mfl. 2016). Ved å utelukke fugler observert etter 15. juni unngås en del potensielle dobbeltregistreringer av enkeltindivider, men samtidig utelukkes også sent ankomne individer fra analysen. Ankomsten i 2016 var omtrent på gjennomsnittet for perioden 2009–2015. Ved bruk av de to forskjellige utvalgene, der det ene med relativ sannsynlighet kun inkluderer unike individer, mens det andre inkluderer syngende hanner fra hele sommeren (og dermed med større sannsynlighet inkluderer dobbeltregistreringer av enkeltindivider), er det klart at gjennomsnittlig ankomstdato for norske åkerrikser i 2016 mest sannsynlig ligger et sted mellom 1. og 14. juni. Tilsvarende ligger den gjennomsnittet ankomstperioden for norske åkerrikser for perioden 2009–2016 sannsynligvis innenfor intervallet 2.–14. juni.

4.4 Geografisk fordeling

Tidligere analyser viser at det er stor variasjon i hvor åkerriksene slår seg ned fra år til år (se bl.a. Ranke mfl. 2013). Dette gjenspeiles også i årets datamateriale. Riktignok blir de største antallene vanligvis rapportert fra Akershus og fra kystnære deler av Rogaland, men det er likevel ganske stor variasjon i hvilke deler av fylkene som har flest åkerrikser, og hvor stor andel av det samlede antallet åkerrikser i Norge disse fylkene har hver for seg.

Forekomsten i 2016 samsvarer temmelig godt med tidligere års forekomst av åkerrikse i Norge (Figur 6), men det er uvanlig at arten ikke blir observert i Agder-fylkene. Våre oversikter viser at Møre og Romsdal var det eneste fylket hvor det var flere syngende åkerrikser i 2016 enn gjennomsnittet for perioden 2009–2015. For fylkene som gjennomsnittlig har fem eller flere funn i året, var det særlig Østfold, Rogaland og Oppland som hadde dårlige forekomster (69 %, 45 % og 40 % lavere antall enn gjennomsnittet i perioden 2009–2015). Både Telemark, Vestfold, Buskerud, Hedmark og Oslo og Akershus hadde imidlertid også mer enn 20 % færre åkerrikser i 2016 enn i 2009–2015.

To åkerrikser ble påvist i Sør-Trøndelag i 2016. Dette individet er fotografert i Agdenes. Foto: Jan Ove Bratset

Tabell 2. Oversikt over NOFs fylkeskoordinatører per 1. desember 2016. Disse har fulgt opp observasjoner av åkerrikse i sitt respektive fylke gjennom sesongen 2016. Hovedkoordinatører er uthevet.

Fylke	Koordinator	E-post	Mobiltf.
NO	John Stenersen	jostener@online.no	91807127
NT	Rolf Terje Kroglund	rolf.t.kroglund@hint.no	91833308
nt	Arne Vanebo	arvanebo@broadpark.no	46981332
ST	Andreas Winnem	andreas.winnem@gmail.com	97042313
st	Thomas Kvalnes	thomas@kvalnes.net	99261097
MR	Ingar Støyle Bringsvor	Ingar_stoyle@hotmail.com	99382242
mr	Stian Moldskred	stianmoldskred@gmail.com	47029354
HE	Jon Bekken	jonbekken@broadpark.no	47284488
he	Jonas Langbråten	jonas.langbraten@gmail.com	41288029
OP	Jon Opheim	jnopheim@gmail.com	90503706
op	Even Dehli	evendehli@yahoo.no	97509911
SF	Jan Ove Sagerøy	janoves@yahoo.no	91721073
HO	Michael Fredriksen	crex@fuglar.no	90523567
ho	Frode Falkenberg	crex@fuglar.no	55582225
RO	Egil Ween	egil@matcompaniet.no	90023461
ro	Geir Kristensen	g-kris4@online.no	91142926
ro	Asbjørn Folvik	asfolvik@broadpark.no	40201445
VA	Kåre Olsen	kaa-olol@online.no	91338225
va	Klaus Maløya Torland	klaustorland@yahoo.no	95035906
AA	Jan Helge Kjølstedt	jankjolstedt@hotmail.com	97476109
TE	Jørn Helge Magnussen	lsfugl6@gmail.com	95040238
VF	Frode Omland	omland.frode@hotmail.com	91525043
vf	Per Kristian Slagsvold	pkslagsvold@gmail.com	95150918
BU	Steinar Stueflotten	sstuef@broadpark.no	91334123
bu	Torggrim Breiehagen	torggrim.breiehagen@gmail.com	41450455
OA	Knut Eie	knut.eie@hotmail.com	90159963
ØF	Arild Hansen	arild@ryggefoto.no	47951030
øf	Arve Dyresen	adyresen@online.no	90732062

5. TAKK

Den største takknemlighet rettes mot alle som bruker mye av sin fritid til å være ute i de sene sommerkvelder for å lytte etter åkerrikse. NOF er helt avhengig av denne frivilligheten, og åkerrikseprosjektet hadde ikke vært mulig å gjennomføre på et tilsvarende nivå uten denne innsatsen. Fylkeskoordinatørene takkes spesielt for organisering av arbeidet i de ulike landsdelene.

Fylkesmannen i Rogaland og Miljødirektoratet takkes for økonomisk støtte til kartlegging og overvåking av åkerrikse i Norge.

6. REFERANSER

- Direktoratet for naturforvaltning 2008. Handlingsplan for åkerrikse *Crex crex*. Rapport 2008-3. 44 s.
- Folvik, A. & Øien, I. J. 1995. Åkerrikse i Norge 1995: Bestandsstatus og tiltaksplan. NOF-rapport 2-1995. 49 s.
- Heggøy, O., Øien, I. J. & Aarvak, T. 2014. Kartlegging og overvåking av åkerrikse i Norge 2009-2013. NOF-rapport 2014-9. 18 s.
- Heggøy, O., Øien, I. J. & Aarvak, T. 2015. Kartlegging og overvåking av åkerrikse i 2014. *NOF-notat 2015-12*, 13 s.
- Heggøy, O., Øien, I. J. & Aarvak, T. 2016. Kartlegging og overvåking av åkerrikse i 2015. NOF-notat 1-2016. 15 s.
- Heggøy, O & Øien, I.J. 2016. Åkerrikse i Norge. Faktagrunnlag for oppdatering av nasjonal handlingsplan. NOF-Rapport 7-2016. 55 s.
- Isaksen, K. 2006. Åkerrikse i Norge: Kunnskapsstatus og forslag til nasjonal handlingsplan. NOF-rapport 1-2006. 49 s.
- Mikkelsen, G. 2010. Individuelt karakteristisk sang av åkerrikse *Crex crex* avdekker langdistanseforflytninger innen hekkesesongen. Institutt for naturforvaltning, Universitetet for miljø- og biovitenskap, Ås. 44 s.
- Mikkelsen, G. 2014. Hvorfor prioriteres åkerrikse foran de andre fuglene i kulturlandskapet? *Vår Fuglefauna* 37: 68-73.
- Myrberget, S. 1963. Åkerrikse i Norge. *Sterna* 5, 289-305.
- Ranke, P. S. & Øien, I. J. 2011. Kartlegging og overvåking av åkerrikse i 2010. NOF-rapport 2-2011. 12 s.
- Ranke, P. S. & Øien, I. J. 2012. Kartlegging og overvåking av åkerrikse i 2011. NOF-notat 2012-13. 13 s.
- Ranke, P. S., Aarvak, T. & Øien, I. J. 2013. Kartlegging og overvåking av åkerrikse i 2012. NOF-notat 2013-12. 14 s.
- RSPB 2016. Scottish corncrake numbers fall for second year running. Tilgjengelig fra: <https://www.rspb.org.uk/our-work/rspb-news/news/432310-scottish-corncrake-numbers-fall-again>, nedlastet: 17.11.2016.